

УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ СХИЛЯННЮ ДО ВЖИВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН АБО ЇХ АНАЛОГІВ УКРАЇНИ**IMPROVING INTERACTION BETWEEN ENTITIES PREVENTING THE PROPENSITY TO USE DRUGS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES OR THEIR ANALOGUES BY MILITARY SERVANTS OF UKRAINE**

Мета статті полягає у необхідності дослідження поняття та змісту взаємодії суб'єктів запобігання у протидії схилянню до вживання військовослужбовцями наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів України та визначення шляхів покращення такої співпраці. У статті досліджено проблеми та напрями удосконалення взаємодії суб'єктів запобігання схилянню військовослужбовців до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні. Обґрунтовано, що ефективна протидія цьому суспільно небезпечному явищу можлива лише за умов налагодження системної, узгодженої та нормативно врегульованої взаємодії між правоохоронними органами, військовим командуванням, військовою службою правопорядку, органами охорони здоров'я, соціальними службами та іншими суб'єктами профілактики. Особливу увагу приділено специфіці військового середовища, що характеризується підвищеним рівнем стресу, впливом бойових умов та особливостями організації служби. Запропоновано напрями удосконалення взаємодії суб'єктів, які включають розроблення міжвідомчих інструкцій, створення спільних інформаційно-аналітичних систем, впровадження механізмів раннього виявлення ризиків, посилення контролю за обігом лікарських засобів, здатних спричиняти залежність, а також розвиток профілактичних програм і системи підготовки персоналу. Зроблено висновки, що удосконалення взаємодії суб'єктів запобігання є ключовим чинником зниження рівня схилянню військовослужбовців до вживання психоактивних речовин, підвищення ефективності антинаркотичної політики держави та забезпечення належного рівня дисципліни й боєздатності військових формувань. Зроблено висновки, що ефективна протидія схилянню військовослужбовців до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у воєнний час неможлива без чіткої, системної та рівноправної координації між державними органами, які не перебувають у відносинах підлеглості (Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція, Служба безпеки України, Міністерство охорони здоров'я, Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками тощо). Основними принципами такої взаємодії мають стати узгодженість дій заради спільної мети, рівність партнерів, використання кожним суб'єктом притаманних йому законом форм і методів, ініціативність у винесенні проблем на спільне обговорення, гарантований обмін релевантною інформацією з її аналізом і прогнозуванням, а також спільне планування та контроль за усуненням виявлених недоліків.

Ключові слова: взаємодія суб'єктів, запобігання, військовослужбовці, схилянню до вживання, наркотичні засоби, психотропні речовини, організована злочинність, військовий стан, сектор безпеки і оборони.



The purpose of the article is to investigate the concept and content of interaction between prevention subjects in countering the tendency of Ukrainian military personnel to use narcotic drugs, psychotropic substances, or their analogues, and to identify ways to improve such cooperation. The article examines the problems and directions for improving the interaction of entities involved in preventing the inducement of military personnel to use narcotic drugs, psychotropic substances, or their analogues in Ukraine. It is substantiated that effective counteraction to this socially dangerous phenomenon is possible only through the establishment of systematic, coordinated, and legally regulated interaction between law enforcement agencies, military command, the Military Law Enforcement Service, healthcare authorities, social services, and other preventive actors. Particular attention is paid to the specifics of the military environment, characterized by an increased level of stress, the impact of combat conditions, and the peculiarities of service organization. Directions for improving the interaction of the relevant entities are proposed, including the development of interagency instructions, the creation of joint information and analytical systems, the implementation of early risk detection mechanisms, strengthening control over the circulation of medicinal products with addictive potential, as well as the development of preventive programs and personnel training systems. It is concluded that improving the interaction of prevention entities is a key factor in reducing the inducement of military personnel to use psychoactive substances, enhancing the effectiveness of the state anti-drug policy, and ensuring an adequate level of discipline and combat readiness of military formations. It was concluded that effective counteraction to the tendency of servicemen to use narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues in wartime is impossible without clear, systematic and equal coordination between state bodies that are not in a relationship of subordination (the Ministry of Defense of Ukraine, the Armed Forces of Ukraine, the Ministry of Internal Affairs, the National Police, the Security Service of Ukraine, the Ministry of Health, the State Service of Ukraine for Medicines and Drug Control, etc.). The main principles of such interaction should be the consistency of actions for the sake of a common goal, equality of partners, the use by each subject of the forms and methods inherent in it by law, initiative in bringing problems to joint discussion, guaranteed exchange of relevant information with its analysis and forecasting, as well as joint planning and control over the elimination of identified shortcomings.

Key words: *interaction of entities, prevention, military personnel, inducement to use, narcotic drugs, psychotropic substances, organized crime, martial law, security and defense sector.*

Актуальність теми. Національна поліція України належить до кола спеціалізованих державних органів, для яких протидія злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів є одним із пріоритетних завдань. Перелік таких органів визначений ст. 3 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15 лютого 1995 р. № 62/95-ВР: окрім Національної поліції, відповідні повноваження мають Служба безпеки України, Офіс Генерального прокурора, центральні органи виконавчої влади, що реалізують митну політику, політику у сферах охорони державного кордону, обігу наркотиків і протидії їх незаконному обігу, а також інші органи виконавчої влади в межах компетенції [1].

Разом із тим, повноваження кожного із суб'єктів мають бути чітко визначені законом. Відтак суб'єктами запобігання саме схилянню до вживання наркотиків (у т. ч. щодо військовослужбовців) є ті державні органи та установи, чий завдання у сфері протидії незаконному наркообігу й поширенню наркоманії закріплені нормативно-правовими актами, і які реалізують відповідні заходи у взаємодії з громадськістю та ЗМІ. У випадках, коли потенційною жертвою або правопорушником є військовослужбовець, до цієї взаємодії обов'язково залучаються органи військового управління та Військова служба правопорядку (ВСП), а також спеціалізовані підрозділи прокуратури у сфері оборони – для забезпечення юрисдикційної узгодженості та оперативного обміну даними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні кримінологічні аспекти втягнення військовослужбовців до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, зокрема через дії учасників організованих злочинних груп, активно вивчали в своїх працях такі

українські науковці, як І.Г. Богатирьов, П.С. Берзін, Д.В. Варава, М.Й. Варій, І.А. Вартиленька, А.А. Вознюк, М.М. Давидова, В.В. Кузнецов, О.О. Лупак, С.П. Лихова, А.В. Савченко, О.О. Семенюк, О.М. Ситник, В.В. Соловей, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк, та інші дослідники. Роботи цих та багатьох інших авторів заклали фундаментальну теоретичну основу та слугують надійним підґрунтям для подальших наукових пошуків у цій сфері.

Водночас, у контексті повномасштабної війни, кардинальних змін у законодавстві та посилення ризиків, пов'язаних з бойовим стресом, посттравматичними станами, груповим тиском у підрозділах і поширенням тіньових ринків психоактивних речовин, особливо актуальним стає розробка спеціалізованих кримінологічних заходів, спрямованих саме на запобігання схилянню та втягненню військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів учасниками організованих злочинних об'єднань.

Мега старгі – є дослідження поняття та змісту взаємодії суб'єктів запобігання у протидії схилянню до вживання військовослужбовцями наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів України та визначення шляхів покращення такої співпраці.

Виклад основного матеріалу. У науці обґрунтовано розширене бачення суб'єктів запобігання злочинності: це не лише державні органи, а й громадські організації, соціальні групи, посадові особи та громадяни, які розробляють і реалізують заходи з випередження, обмеження та усунення криміногенних явищ і процесів, а також переривають злочинну діяльність на різних стадіях [2].

У площині протидії незаконному наркообігу до суб'єктів відносять органи державної влади, центральні органи виконавчої влади, що формують політику у сфері обігу наркотиків, прокуратуру, а також підприємства й установи, пов'язані з обігом наркотиковмісних рослин [3]. Їх поділяють на міжнародні органи та організації і національні інституції центрального, регіонального, місцевого рівнів [4; 5]; окремо виділяють суб'єктів запобігання правопорушенням у сфері наркообігу (правоохоронні органи) та суб'єктів попередження зловживання наркотиками (МОЗ, Держлікслужба, МОН та тощо).

Ключовою організаційною засадою є координація дій усіх суб'єктів на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях. Відповідно до чинного законодавства, формування та реалізацію державної наркополітики координує МОЗ України як головний орган у системі ЦОВВ у цій сфері [6]. Одночасно органи прокуратури виконують важливу координуючу роль щодо правоохоронних органів таких як СБУ, НПУ, ДПСУ, Держмитслужба у межах нагляду за додержанням законів органами, що проводять ОРД, дізнання та досудове розслідування, зокрема через координаційні наради [7]. За наявності військового складника (місце служби, обставини вчинення, статус потерпілого чи правопорушника) координація розширюється за участі ВСП та відповідних структур Міноборони України.

Разом з тим, слід відмітити, що Національна поліція реалізує свої повноваження на підставі Конституції України [8], КК та КПК [10; 11], законів України «Про Національну поліцію» [9], «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [3], «Про заходи протидії незаконному обігу...» [1], «Про основи національної безпеки України» [12] тощо. На її підрозділи покладаються спеціально-кримінологічні заходи загального та індивідуального рівнів для запобігання наркотичній злочинності загалом і схилянню до вживання військовослужбовців наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів учасниками організованих злочинних формувань зокрема. У військовому середовищі це включає: оперативний обмін інформацією з ВСП і командирами частин; невідкладне документування фактів схиляння на території військових містечок чи полігонів; маршрути реагування, що враховують режимні обмеження та вимоги охорони державної таємниці.

Слід також наголосити, що ефективність діяльності Національної поліції у цій сфері безпосередньо залежить від налагодженої взаємодії її підрозділів із іншими суб'єктами протидії наркозлочинності, а також від чіткого правового регулювання форм і видів запобіжних заходів. Як слушно відмічає Шевчук під взаємодією правоохоронних та інших державних органів слід розуміти як узгоджену в цілях, часі, місці та змісті діяльність компетентних суб'єктів із раціональним використанням сил, засобів і методів для забезпечення правопорядку та безпеки [13, с. 127]. Ці ознаки повністю притаманні взаємодії при протидії схилянню до вживання наркотиків військовослужбовцями; її специфіка – у наявності спільної мети (запобігання поширенню наркоманії та наркозлочинності) та належної компетенції кожного учасника, включно з військовими структурами у випадках, що стосуються особового складу.

Відповідно до Закону «Про Національну поліцію», у запобіганні злочинам (у т. ч. схилянню до вживання наркотичних засобів та психотропних речовин та їх аналогів) поліція взаємодіє з іншими правоохоронними та державними органами, органами місцевого самоврядування, а також із населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства [9]. Базові форми такої взаємодії: регулярні зустрічі та інформування громадськості про стан правопорядку; спільна підготовка й реалізація проєктів і програм профілактики; підтримка правового виховання та антинаркотичної просвіти в закладах освіти і медіа. У військовому секторі до цих форм додаються: спільні брифінги з ВСП і командирами підрозділів; конфіденційні канали повідомлення для особового складу; цільові тренінги з навичок відмови і правових наслідків за ст. 315 КК України; швидкі «ланцюги реагування» на випадки пропозицій/підбурення в частині або поза нею.

Норми законодавства, що визначають напрями та форми взаємодії органів і підрозділів Національної поліції, конкретизуються підзаконними (зокрема відомчими) актами. Базові правила внутрішньої координації визначено Інструкцією з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень, затвердженою наказом МВС від 07.07.2017 № 575 [14].

Інструкція встановлює, що головною метою взаємодії в системі поліції є: запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування, притягнення винних до відповідальності, відшкодування завданої шкоди і відновлення порушених прав. Ключовими взаємодіючими ланками визначено органи досудового розслідування, підрозділи кримінальної поліції, міжрегіональні територіальні органи НПУ та їх територіальні підрозділи; інші служби забезпечують здобуття інформації про осіб і обставини, що мають значення для запобігання та досудового розслідування [14].

У площині протидії злочинам, пов'язаним з незаконним обігом наркотиків і схилянням до їх уживання військовослужбовцями, документ закріплює такі обов'язкові компоненти спільних дій:

- встановлення часу, місця, способу та інших обставин злочину; ідентифікація доходів, майна та коштів підозрюваних для подальшого арешту;
- з'ясування джерел надходження наркотичних засобів і каналів використання коштів від незаконного обігу;
- реагування на інформацію про осіб, що зловживають наркотиками;
- проведення оперативної закупки для фіксації фактів збуту із залученням необхідних сил і засобів.

Як базову форму міжсервісної взаємодії Інструкція передбачає створення слідчо-оперативних груп (СОГ) із залученням слідчих і працівників оперативних підрозділів, що залучаються при здійсненні досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Наступним суб'єктом, який ми розглянемо є Департамент протидії наркозлочинності НПУ, який має найширші превентивні повноваження у сфері обігу наркотиків, зменшення наркозалежності та інформування населення [15]. Реалізуючи кримінологічні функції, Департамент взаємодіє з: населенням, державними, громадськими та міжнародними організаціями – для протидії наркообігу та профілактики залежності; суб'єктами виробництва, зберігання, обліку, відпуску й обігу контрольованих речовин – для контролю за дотриманням правил обігу; ЗМІ – для висвітлення результатів, попереджень і ризик-комунікацій; міжнародними організаціями та іноземними правоохоронними органами – для перекриття каналів; українськими правоохоронними органами – під час спецоперацій у закладах освіти, місцях масового дозвілля молоді тощо.

У випадках військового середовища ці напрями розширюються співпрацею з ВСП, командирами військових частин і медичними службами Міноборони (зокрема військово-медичними клінічними центрами) – для превенції «внутрішнього» збуту та/або схиляння в казармах, на полігонах і під час ротацій у зонах виконання бойового завдання.

Окремо слід зупинитись на службі дільничних офіцерів поліції (ДОП) у превенції наркозлочинів забезпечує раннє виявлення причин і умов, реагування на заяви та повідомлення, побудову партнерства з громадами [16]. У прикордонних районах ДОП взаємодіє з дільничними інспекторами ДПСУ[17]. Для військових гарнізонів і містечок доцільно формалізувати постійний обмін інформацією між ДОП, ВСП та черговими частинами військових частин про: – факти пропозицій/підбурення військовослужбовців до вживання військовослужбовцями наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; – «ризикові зони» (довготривалі відрядження,

відпустки, місця відпочинку поблизу частин, бліндажні побутові умови, ПТСР-тригери); – осіб, що потребують індивідуальної профілактики (у т. ч. скерування до військових психологів/наркологів).

Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України під час виконання повноважень взаємодіють із органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, ЗМІ, міжнародними та громадськими організаціями. Їхня діяльність спрямована на недопущення кримінальних правопорушень дітьми, раннє виявлення та блокування негативних явищ серед неповнолітніх (немедичне вживання ПАР, наркоманія тощо), а також контроль дотримання суб'єктами господарювання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах розваг і громадського харчування. Для усунення факторів ризику працівники ЮП вносять обов'язкові до розгляду подання до підприємств, установ і організацій; проводять профілактичні й корекційні бесіди з дітьми та їхніми батьками (членами сімей); спільно зі службами у справах дітей відвідують сім'ї у складних життєвих обставинах; застосовують сучасні міжнародні методики роботи з дітьми у конфлікті із законом; залучають неповнолітніх до просвітницько-профілактичних програм; інформують компетентні органи про батьків, що ухиляються від обов'язків виховання; ініціюють скерування дітей до закладів для отримання медичної та психологічної допомоги [18].

З огляду на результати проведеного нами дослідження, близько 30 % випадків схилення до вживання наркотиків учиняються щодо неповнолітніх або особами з їхнього ближнього оточення; роль підрозділів ювенальної превенції є ключовою і для військових гарнізонів та містечок: саме вони формують «контур безпеки» довкола сімей військовослужбовців, дитячих і молодіжних середовищ поблизу місць дислокації, де можливе вербування неповнолітніх або використання їх для підбурення військових до вживання наркотичних засобів чи психотропних речовин.

Наступним суб'єктом запобігання виступають в певній мірі самі органи досудового розслідування Національної поліції, на які покладено завдання виявляти причини та умови, що сприяють кримінальним правопорушенням, і домагатися їх усунення, здійснюють міжвідомчу взаємодію з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, громадськими об'єднаннями, а також – у межах міжнародних договорів України – з компетентними та судовими органами іноземних держав. Для «військових» кейсів це означає обов'язкове залучення Військової служби правопорядку у ЗСУ, військових психологів і медичних служб МОУ до спільних профілактичних і процесуальних дій. Така взаємодія часто відбувається шляхом обміну інформацією, надання доступу до режимних територій, безпечним супроводом свідків потерпілих, а також через алгоритми реагування на підбурення через месенджери чи «побутові» канали у підрозділах.

Разом із тим, як відмічають опитані респонденти (87,2% стан нормативного забезпечення потребує покращення та вдосконалення) на рівні закону досі не усунуто прогалину: важливий для превенції інструмент слідчих – внесення подання про усунення причин та умов, що сприяли злочину, – нині прямо не закріплений. Це знижує якість проведення дієвої системної профілактики. Водночас доцільно підтримати законодавчі ініціативи щодо оновлення такого інституту та розробити міжвідомчі науково-практичні рекомендації із чітким розподілом ролей слідчих, прокурорів, органів дізнання та суду у частині фіксації й усунення причин та умов учинення злочинів (зокрема – схилення військовослужбовців до вживання наркотичних засобів та психотропних речовин).

У цьому контексті вбачається слушним зауваження О. Самойленко з приводу того, що під час відкриття кримінального провадження ключову роль відіграє взаємодія слідчого і спеціалізованих оперативних підрозділів у визначенні оптимального моменту початку досудового розслідування. Значною мірою це зумовлено тим, що здебільшого кримінальні провадження цієї категорії відкриваються саме за матеріалами оперативно-розшукової діяльності [19, с. 225].

Особлива роль у досліджуваному нами процесі взаємодії підрозділів і служб поліції у запобіганні злочинності відводиться та реалізується через постійне планування, обмін інформацією, спільні цільові групи (СОГ), тематичні операції. Основні форми взаємодії НПУ з іншими державними органами у сфері контролю обігу наркотиків, запобігання наркозлочинності та поширенню залежності: двосторонній і міжвідомчий обмін інформацією про стан, тренди й заходи протидії; спільні проекти з недопущення витоку контрольованих речовин у незаконний обіг (з акцентом на військові медичні підрозділи, аптеки поблизу частин, логістику «польової фармакології»); проведення спільних спеціальних операцій і профілактичних відпрацювань (місця дозвілля біля гарнізонів, гуртожитки, зони ротації/відпусток); партнерство з громадським сектором

і ЗМІ – для зменшення попиту/пропозиції, мінімізації шкоди, підвищення обізнаності про наслідки немедичного вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів та відповідальність за ст. 315 КК України.

Констатовані тенденції вимагають термінових і рішучих кроків для підвищення результативності Національної поліції України у запобіганні та протидії наркозлочинам, насамперед – схилянню до вживання військовослужбовцями наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Паралельно слід посилити взаємодію поліцейських підрозділів із іншими суб'єктами профілактики, правоохоронцями іноземних держав і міжнародними організаціями (в період проведення виїзних навчань, чи лікування закордоном). З огляду на особливі ризики для сектору оборони, така взаємодія має бути організована як у організаційно-управлінській, так і у практичній площинах, із пріоритетом для середовищ, де перебувають і проходять службу військовослужбовці. Найбільш доречними практичні інструменти на думку опитаних респондентів є:

- цільові оперативно-профілактичні операції в районах дислокації військових частин, місцях ротаций та відпусток – 55%;
- спільні аналітичні/інформаційні бази про збувачів, організаторів і посередників, а також про зафіксовані випадки підбурення військових (із чіткими режимами доступу, захистом персональних даних і аудитом доступів) 34%;
- оновлення правової бази щодо запобігання наркоманії й наркотизму, включно з процесуальними механізмами реагування на факти схиляння військових – 11%.

Особливої уваги потребують також проведення спільних напрямів діяльності НПУ, ДПСУ, СБУ та митних підрозділів щодо протидії контрабанді. До таких заходів доцільно віднести систематизацію даних про обсяги й маршрути потрапляння наркотиків через державний кордон, у т. ч. канали поштових/експрес-відправлень, «закладки», даркнет і крипторозрахунки; виділення «військових зон ризику»; інфраструктурні «вразливості» прикордонних і прифронтових регіонів, корупційні ризики, аптеки та медлогістика біля гарнізонів, витoki прекурсорів; узагальнення причин і тенденцій контрабанди, подання пропозицій щодо адресних заходів (режимні зони навколо частин, контроль обігу окремих ЛЗ, алгоритми швидкого міжвідомчого реагування); потрібне системне партнерство суб'єктів профілактики з інститутами громадянського суспільства та ЗМІ. Через державні та регіональні мовники варто запустити серійні просвітницькі програми про: шкоду вживання наркотичних засобів та псих, кримінальну відповідальність за схиляння (в т.ч. щодо військових), типові сценарії вербування, реальні судові кейси. Окремі випуски – для командирів і військових психологів (раннє розпізнавання схиляння, маршрути допомоги), для сімей військових (як діяти у випадку підбурення близьких).

Необхідно розвивати робочі канали НПУ та інших суб'єктів з компетентними органами іноземних держав (у т. ч. країн Азії), Інтерполом і Європолом. Євроінтеграційний курс зумовлює адаптацію національного законодавства до стандартів ЄС у протидії транснаціональній наркозлочинності.

Реалізація вказаних кроків підвищить імовірність раннього виявлення та припинення спроб схиляння військовослужбовців до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, зменшить пропозицію й попит у «військових» осередках ризику та забезпечить стаду міжвідомчу відповідь на сучасні загрози наркотизму.

Удосконалення взаємодії всіх суб'єктів запобігання незаконному обігу наркотиків має включати зміни в організації їхньої роботи, насамперед – оптимізацію організаційно-штатної структури територіальних підрозділів Національної поліції. Практика засвідчила, що суттєве скорочення колишньої служби БНОН, ліквідація районної ланки й інші реорганізації не забезпечили очікуваного ефекту. Для підвищення результативності в осередках дислокації військових частин потрібні окремі превентивні спроможності та фахова спеціалізація.

Висновки. Проведене дослідження свідчить, що ефективна протидія схилянню військовослужбовців до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у воєнний час неможлива без чіткої, системної та рівноправної координації між державними органами, які не перебувають у відносинах підлеглості (Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція, Служба безпеки України, Міністерство охорони здоров'я, Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками тощо). Основними принципами такої взаємодії мають стати узгодженість дій заради спільної мети, рівність партнерів, використання кожним суб'єктом притаманних йому законом форм і методів, ініціативність у винесенні проблем на спільне обговорення, гарантований обмін

релевантною інформацією з її аналізом і прогнозуванням, а також спільне планування та контроль за усуненням виявлених недоліків.

Довгостроковою структурною перспективою залишається ідея трансформації розпорошеної системи органів протидії незаконному обігу наркотиків у єдину координуючу міжвідомчу структуру з чітко визначеними мандатами (з урахуванням положень Стратегії наркополітики на період до 2030 року та операційного плану на 2025–2027 роки). Така реформа дозволила б усунути відомчу розрізненість, підвищити керованість, ефективність та міжнародну взаємодію. Реалізація цієї ідеї повинна ґрунтуватися на міжгалузевих дослідженнях, широких публічних консультаціях та бути закріпленою в оновленому стратегічному документі з контролю за обігом наркотиків. Загалом, запропоновані заходи, засновані на принципах міжвідомчої рівноправної координації та адаптації до умов воєнного стану, здатні суттєво знизити ризики наркотизації військовослужбовців, зберегти боєздатність підрозділів та мінімізувати суспільно небезпечні наслідки цього явища в умовах тривалої війни

Список використаних джерел:

1. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15 лютого 1995 року № 62/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-vp#Text>
2. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Конратрьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. К.: Концерн “Видавничий дім” “Ін Юре”, 2003. 1231 с.
3. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори. Закон України від 15 лютого 1995 року № 60/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-vp#Text>
4. Вознюк А. А., Щирська В. С. Запобігання організації або утриманню місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів : монографія. Київ : Освіта України, 2017. 184 с.
5. Волощук А. М. Органи державної влади, що протидіють незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. *Вісник Запорізького національного університету*. Серія : Юридичні науки. 2011. № 2. С. 215–219. URL: <http://www.stationline.org.ua>
6. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров’я України : постанова Кабінету Міністрів України від 25 берез. 2015 р. № 267. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF>
7. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
8. Конституція України : прийнята 28 черв. 1996 р. Верховна Рада України : URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96->
9. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
10. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341—III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2194>
11. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10. Стр. 474. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
12. Про основи національної безпеки України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII ; станом на 21 черв. 2018 р. Верховна Рада України : URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
13. Шевчук О. М. Взаємодія і координація органів державної влади по забезпеченню державного контролю у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2014. Вип. 8. С. 126–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_8_35
14. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07 лип. 2017 р. № 575. Верховна Рада України : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>
15. Про затвердження Положення про Департамент протидії наркозлочинності Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 17 листоп. 2015 р. № 95. Єдиний

загальнодержавний публічний ресурс законодавчих та нормативно-правових актів, які стосуються діяльності поліцейських : URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>

16. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : наказ МВС України від 28 лип. 2017 р. № 650. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>

17. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України : наказ МВС України від 04 серп. 2017 р. № 689. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1083-17>

18. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19 груд. 2018 р. № z0686-18. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0686-18>

19. Самойленко О. Відкриття кримінального провадження щодо злочинів, вчинених у кіберпросторі. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 222-225. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.8.41>

Дата першого надходження статті до видання: 08.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026